

VUODEN 2023 TALOUSARVION LAADINTAOHJE

1 YLEISTÄ

Talousarvio on tärkein yksittäinen kunnan talouden ja toiminnan ohjauksen väline. Talousarvion laadintaohjeen on tarkoitus antaa konkreettisia ohjeita toimielimille talousarvion valmistelua varten. Kuntalain 110 §:n mukaan kunnanvaltuuston on ennen vuoden loppua hyväksyttävä talousarvio seuraavaa kalenterivuotta varten. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että kuntastrategia toteutuu ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Vihdissä talousarviovuosi on ensimmäinen kolmevuotisesta taloussuunnitelmasta, joka on hyväksyttävä talousarvion yhteydessä. Investoinneista tehdään viisivuotissuunnitelma.

Vuoden 2023 talousarviossa tulee erityisesti kiinnittää huomiota talousarvion strategiaan tekoihin, joiden tulisi noudatella valtuuston 9.5.2022 § 24 hyväksymän kuntastrategian pääteemoja sekä hyväksytyjen Vihdin talousohjelman (VIHTA) toimenpiteiden toimeenpanoon.

2 VALMISTELUAIKATAULU JA -OHJEISTUS

Kunnanhallitus on antanut talousarviolle kehukset **13.6.2022** ja päivittänyt kehystä palkkatarkistuksen vaikutusten osalta **15.8.2022**. Kehukset rajaavat lautakuntien sekä kunnanhallituksen toimintamenojen enimmäismäärät ja toimintatuottojen vähimmäismäärät. Kehukset ovat toimintakatteen osalta sitovat. Toimielimien tulee laatia kunnanhallituksen antaman kehysten puitteissa, palvelukeskuksien johtajien johdolla, ehdotukset talousarvioksi ja käsitellä ne asianomaisessa toimielimessä. Keskusvaalilautakunnan ja kunnanvaltuuston osalta talousarvioesitykset valmistellaan kunnanhallituksen talousarvioesityksen yhteydessä.

Talousarvion yhteydessä tulee laatia myös:

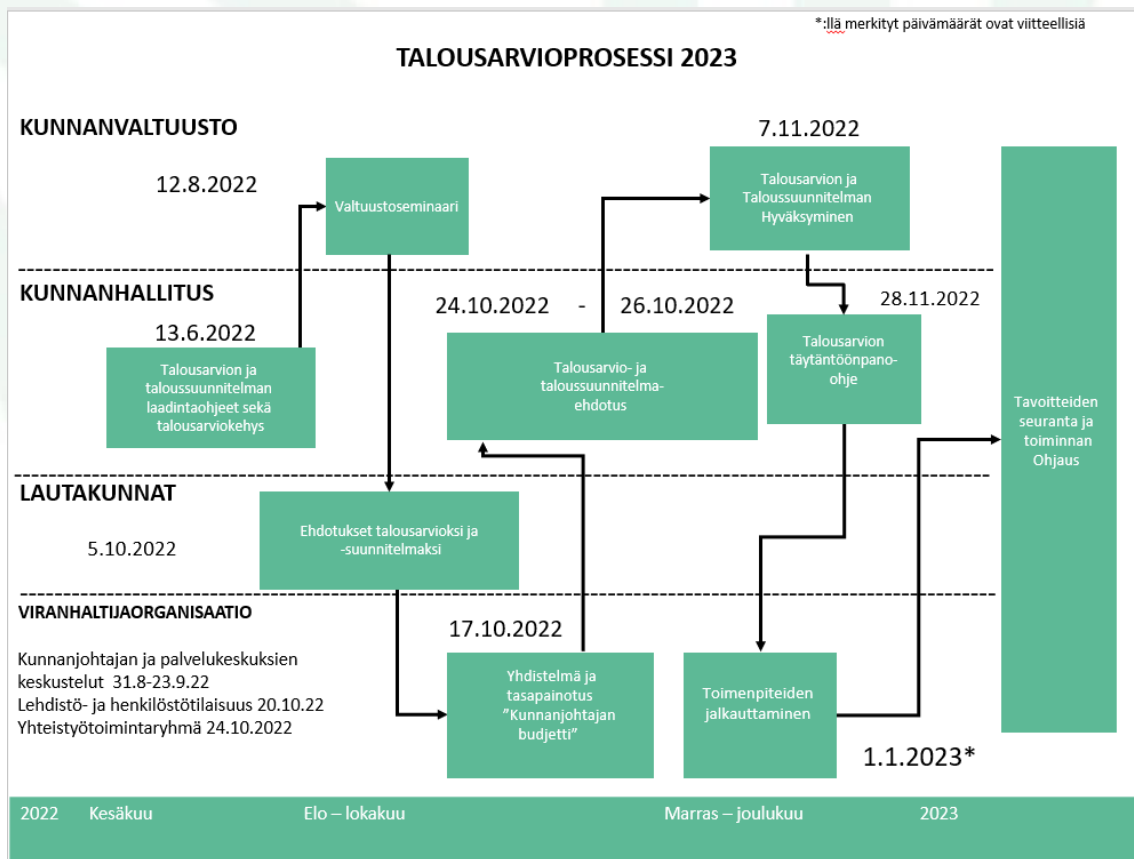
- taloussuunnitelma vuosille 2024–2025
- valtuuston strategiaa tavoitteita tukevat mitattavat toiminnalliset tavoitteet (teot, mittarit sekä lähtö- ja tavoitetasot, seurannan vastuuhenkilöt/-tahot)
- käyttötalousosan tekstit ja tunnusluvut (mm. yleisesittely, palvelutarve, nykyinen palvelujärjestelmä, palveluiden järjestämissuunnitelma)
- selvitys toimielimien investoinneista 2023-2027 ja niiden perustelut
- merkittävimmät toiminnan ja talouden onnistumiseen kohdistuvat riskit 2023 sekä tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvät riskit 2023

Näiden lisäksi talousarviossa huomioidaan sisäiset tulot ja sisäiset menot. Henkilöstöpalvelut valmistelevat talousarvioon kunnan koko henkilöstöä koskevan osuuden palvelukeskuksilta saatavan tiedon pohjalta.

Palvelukeskuksien tulee toimittaa lautakunnissa hyväksytyt talousarvioehdotuksensa sekä muu aiemmin mainittu materiaali osoitteeseen talouspalvelut@vihti.fi viimeistään **5. lokakuuta 2022**. Ennen lautakuntien päätöksentekoa tulee kunnanjohtajan ja keskuksien käydä keskustelut valmisteilla olevista lautakuntaehdotuksista. Investointeihin ja sisäiseen laskutukseen liittyvästä aikataulutuksesta määrätään ohjeessa myöhemmin erikseen.

Materiaalin saatuaan talouspalvelut kokoavat talousarvioehdotuksista yhteenvedon, josta laaditaan kunnanjohtajan johdolla tasapainotettu budjetti. Osana kunnanjohtajan budjetin laadintaan käydään keskuksien välillä kunnanjohtajan kanssa keskustelut **31.8 - 23.9**. Kunnanhallitus käsittelee kunnanjohtajan talousarvioehdotusta **24.10 - 26.10.2022** ja tekee talousarviosta ehdotuksen valtuustolle, joka tekee asiasta päätöksen marraskuussa.

Talusojohtajalta tulee palvelukeskuksille tarkempi erillinen ohjeistus tekstien ja pohjien osalta kesä-heinäkuussa.

Kuvio 1. Talousarvioprosessi 2023

PALKAT

Palvelukeskukset laativat vuoden 2023 henkilöstölistaukset ja toimittavat ne täydellisineen palkka- ja työaikatietoineen osoitteeseen talouspalvelut@vihti.fi **24.6.2022 mennessä**. Talouspalvelut syöttävät tämän jälkeen vastaamansa keskuksen palkkatiedot budjetoitiohjelmaan **12.8.2022 mennessä**. Henkilöstöpalvelut vastaavat eläkemenoperusteisten ja varhaiseläkemaksujen keskitetystä budjetoinnista. Palvelukeskuksien tulee tarkistaa syötetyt tiedot budjetoitiohjelmasta ja varmistaa tietojen oikeellisuus **31.8.2022 mennessä**. Henkilöstöpalvelut lähettävät palkkajärjestelmästä ajetut nykyiset henkilöstötiedot keskuksiin erillisestä pyynnöstä. Palvelukeskuksien tulee huomioida henkilöstökulujen budjetoinnissa keskitetysti syötettyjen palkkatietojen lisäksi mahdolliset kokouspalkkiot ja tuntipalkat.

TIETOHALLINTOON JA -TEKNIikkaAN LIITTYVÄT KULUT

Keskukset käyvät palvelukeskuksien johtajien johdolla läpi seuraavan vuoden it-hankintatarpeensa ja toimittavat tiedon ja perustelut tietohallintojohtajalle **12.8.2022 mennessä**. It-tarpeiden kartoituksen jälkeen konsernipalveluiden johtoryhmä käsittelee ehdotetut it-hankinnat **elokuussa 2022**. Konsernipalveluiden johtoryhmän käsittelyssä priorisoidaan it-hankinnat tarpeellisuuden mukaan sekä arvioidaan henkilöstöressurit toteuttaa hankkeita. Tietohallintojohtaja ja Tieran it-palveluhenkilöstö tukevat tarvittaessa keskusten it-kustannusten arviointia.

Tietohallinnon osalta varataan keskitetysti konsernipalveluihin määrärahat tietohallinnon asiantuntijapalveluihin ja kunnan yhteisten it-palvelujen (esim. Tieran infra- ja tukipalvelujen sekä tietoliikenneyhteyksien) järjestämiseen. Muuten it-budjetoinnissa lähtökohtana on omistajavastuu: se jonka tarkoituksia jokin tietojärjestelmä tai laite palvelee, vastaa hankintojen, ylläpidon, päivitysten ym. kustannuksista ja budjetoinnista. Keskuksien budjetoimia it-kustannuksia voivat olla esimerkiksi pääte- ja oheislaitteet, ohjelmistolisenssit, monitoimilaitteiden vuokrat tai muiden omaa toimialaa koskettavien it-laitteiden ja -palvelujen hankinnat. Keskuksien it-hankinnat tulee tehdä kunnan sopimustoimittajilta.

Vuotta 2023 koskevat it-hankintojen määrärahat tulee olla selvillä ja päätettynä asianomaisessa toimielimessä muiden talousarvioehdotusten tavoin **5.10.2022 mennessä**.

SISÄINEN LASKUTUS

Sisäisten erien laskennasta vastaavat tilapalvelut ja ateria- ja puhdistuspalvelut. Sisäisten erien laskennan osalta tiedot tulee toimittaa talouspalveluihin **22.6.2022 mennessä**. Sisäisten laskutusperiaatteiden laadinnassa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että laskutusperiaatteet

sidotaan tasausmenettelyin toteutuneisiin kustannuksiin. Lisäksi periaatteista on hyvä keskustella avoimesti keskuksien välillä, jotta mahdollisia väärinymmärryksiä ei synny. Sisäisen laskutuksen erät tulee olla syötettynä budjetoitiohjelmaan **19.8.2022 mennessä**.

INVESTOINNIT

Investointiraami koko kunnan investointimenoille vuodelle 2023 on 21 426 000 euroa.

Yli 10 000 euron hankintoja, jotka tuottavat kunnalle tuloa tai ovat palvelutuotannon käytössä useamman tilikauden ajan, pidetään investointeina. Investointihankkeet käsitellään erikseen käyttötaloudesta. 10 000 euron hankintaraja perustuu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeeseen kunnan ja kuntayhtymän suunnitelmanmukaisista poistoista. Ohjeen mukaan kunta voi kirjata hyödykkeestä aiheutuneen menon tilikauden kuluksi, mikäli hankintameno ennen rahoitusosuuden vähentämistä alittaa enintään 10 000 euroa (pienhankinta), eikä kirjaustavalla ole olennaista vaikutusta tilikauden tulokseen eikä taloudellisesta asemasta annettavaan kuvaan.

Irtaimen käyttöomaisuuden liittyvien investointien hankintamääräraha on tarkoitettu sellaisen irtaimen hankintaan, jonka käyttöikä on yli 3 vuotta ja hankintahinta yli 10 000 euroa. Jos hyödyke koostuu useasta eri komponentista, joiden yhteenlaskettu hankintameno ylittää hintarajan, niin sitä pidetään myös investointina. Tällaisia voi olla esimerkiksi kerralla hankittava hyödykeryhmä (mm. atk-laitteet) tai ensikertainen kalustaminen. Investointikohde ei kuitenkaan voi olla yhdistelmä useasta eri hyödykkeestä, jotka koskevat useita toimipisteitä (esimerkiksi usean eri koulun teknisen työn parantaminen). Poikkeuksen tekee kuitenkin, jos hankittava kohde on selkeä yksilöitävä hyödykeryhmä ja hyödykkeet hankitaan yhteisellä hankintapäätöksellä, joka kohdistuu useaan toimipisteeseen, joista yksi toimipiste on selvästi suurempi kuin muut.

Palvelukeskuksien johtajat valmistelevat rakentamiseen ja kunnostukseen liittyvät investointihankkeet tekniselle johtajalle **31.8.2022 mennessä**. Investointitiedot syötetään suoraan myös budjetoitijärjestelmään. **Budjetoitijärjestelmään syöttö edellyttää laskentatunnisteiden avaamisen, jonka takia investoinneista on tärkeää saada tieto myös osoitteeseen talouspalvelut@vihti.fi**. Investointihankkeissa on esitettävä perustelujen lisäksi mahdollisuudet valtionavustuksiin tai muihin vastaaviin tukiin. Tarveselvityksestä on käytävä ilmi investoinnin tarkoitus/tarve sekä kuvaus siitä tavoitellaanko investoinnilla palvelutuotannon määrän lisäystä, palvelukyvyn parantamista vai tuotannon tehostamista. Lisäksi tarveselvityksestä on käytävä ilmi hankkeen kokonaiskustannus sekä arvio hankkeen toteutuksen myötä saatavasta euromääräisestä hyödystä.

Investointien realistisuutta tarkastellaan suunnittelu- ja toteutusresurssien valossa erillisessä johtoryhmässä, joka jaksottaa investointihankkeet taloussuunnittelukaudelle. Keskukset toimittavat toimitelmissä hyväksytyt investoinnit talouspalveluihin. Muut irtaimen omaiseen liittyvät investoinnit toimialat toimittavat vastaavineen selvityksineen lautakuntakäsittelyn jälkeen suoraan talouspalveluihin **5.10.2022 mennessä**. Tämän jälkeen kunnanjohtaja käy keskuksien kanssa läpi hyväksytyt investoinnit ja niitä käsitellään kunnan johtoryhmässä **11.10.2022** ennen kuin ne viedään kunnanjohtajan budjettiesityksenä kunnanhallitukseen.

KUNTAKONSERNIN TALOUSSUUNNITELMAN KOKOAMINEN

Kuntakonsernin tytäryhteisöt toimittavat kunnanhallitukselle taloussuunnitelmaa koskevat esityksensä 5.10.2022 mennessä. Esityksien tulee sisältää

- toiminnan ja talouden tavoitteet vuodelle 2023
 - myös toiminnallisia tavoitteita tulee käyttää
- alustava tulos- ja rahoituslaskelma vuodelle 2023
- selvitykset vuoden 2023 investoinneista ja lainatarpeesta. Samoin tulee esittää selvitykset toiminnan merkittävistä muutoksista.
- kuvaus talouden ja toiminnan muutoksista 2023-2025 sekä muut tarvittavat tiedot
- merkittävimmät toiminnan ja talouden onnistumiseen kohdistuvat riskit 2023 sekä tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvät riskit 2023

Hyvän lopputuloksen ja sitoutumisen aikaansaamiseksi on tärkeää, että tavoiteasettelu lähtee alkuun tytäryhteisön hallituksesta ja toimivasta johdosta. Annettu aikataulu on kunnan taloussuunnitelman kannalta ehdottoman sitova, tämän jälkeen tehdyt esitykset eivät ehdi mukaan kunnanhallituksen käsittelyyn. Esitykset toimitetaan ensisijaisesti sähköpostin liitetiedostoina.

Talusojohtaja valmistele tytäryhtiöille yhtenäisen täyttöpohjan, jonka hän välittää tytäryhtiöiden valvontahenkilöille, joiden tulee olla yhteydessä yhtiön johtoon pohjan täyttämiseksi.

3 LÄHTÖKOHTATIEDOT

Vuoden 2023 talousarviokehityksen lähtökohtana on toiminnan sopeuttaminen sosiaali- ja terveystalouden jälkeiseen elämään. Vuoden 2023 talousarvio on positiivinen johtuen kunnallis- ja yhteisöverojen rytmihäiriöstä, joka johtuu ns. verotuksen hännistä, kun osa vuoden 2022 verotuloista tilittyvät vanhoilla jakoperusteilla vuodelle 2023. Vuoden 2024 jälkeen kunnan verorahoitus normalisoituu, jolloin taloussuunnitelmavuodet vaikuttavat kuntakohtaisen painelaskelman mukaan olevan alijäämäisiä. Meneillään oleva kuluva vuosi ja tulevat vuodet

ovat investointien osalta Vihdin kunnalle raskaita ja edellyttävät vahvaa vuosikatetta, jotta kunnan lainakanta ei kasvaisi hallitsemattomasti ja kuntastrategiassa asetetut vastuullisen taloudenpidon tavoitteet täyttyisivät.

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuoden taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää. Jos taseen alijäämää ei saada katetuksi suunnittelukauden taloussuunnitelman yhteydessä, päätetään yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla kattamaton alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Toimielinten tulee omissa talousarvioesityksissään ottaa kantaa koko taloussuunnittelukaudelle eli käyttötalouden osalta vuosille 2023–2025 ja investointien osalta vuosille 2023–2027.

Kunta, ulkoiset					
PAINELASKELMAKEHIKKO (1000€)	TP 2021	TPE 2022	KEHYS 2023	TS 2024	TS 2025
Tuloslaskelmakehikko					
Toimintatuotot	17 659	17 909	17 590	17 696	17 804
Toimintakulut	-169 375	-179 774	-84 475	-86 394	-87 731
Toimintakate	-151 547	-161 626	-66 665	-68 479	-69 707
Verotulot	136 971	138 591	68 971	66 044	67 348
Kunnallisverot	124 038	127 353	58 078	55 580	56 744
Kiinteistöverot	7 274	7 325	7 326	7 236	7 236
Yhteisöverot	5 658	3 913	3 567	3 228	3 368
Valtionosuudet	32 555	34 845	17 448	15 871	16 262
Rahoitustuotot ja kulut, netto	233	-226	-750	-804	-820
Vuosikate	18 212	11 584	19 004	12 632	13 083
Poistot	11 809	12 985	13 502	13 835	14 000
Satunnaiset erät, netto	0	0	0	0	0
Tilikauden tulos	6 403	-1 401	5 502	-1 203	-917
Tilinpäätössiirrot	-3 561	190	190	190	190
Tilikauden yli-/alijäämä	2 842	-1 212	5 691	-1 013	-728
Rahoituslaskelmakehikko					
Tulorahoitus, netto	17 329	10 701	18 121	11 749	12 200
Investoinnit, netto	13 237	30 182	13 118	13 643	19 958
Rahoitusjäämä	4 092	-19 481	5 003	-1 894	-7 758
Bruttorahoitustarve	5 742	30 131	7 605	14 010	20 073
Lainakannan muutos (netto)	3 249	19 566	-4 916	1 981	7 845
Taseen tunnusluvut					
Kumulatiivinen yli/alij.	9 795	12 637	11 425	17 117	16 104
Kumulatiivinen yli/alij./as.	334	431	389	582	547
Lainakanta	105 646	125 212	120 296	122 277	130 122

ULKOISET TOIMINTATUOTOT JA TOIMINTAKULUT

Toimielimet käsittelevät budjettia laatiessaan omat myynti-, maksu- ja muut tulonsa sekä tekevät niihin mahdolliset tarkastukset tulojen lisäämiseksi. Hintojen tarkistuksessa tulee ottaa huomioon palvelutuotannon suoritelmäärän muutokset ja kustannustason kasvu. Inflaation on kehityksessä arvioitu olevan vuonna 2023 2,5 %.

Toimielimien tulee tarkastaa budjettia laatiessaan omat toimintakulunsa ja pyrkiä rajoittamaan niiden kasvua kaikilla mahdollisilla keinoilla laiminlyömättä kuitenkaan määräysten (lakien/asetusten) asettamia velvollisuuksia. Tulojen ja menojen arvioinnissa on suotavaa tarkastaa kahden edellisen vuoden budjettiluvut ja verrata toteutuneisiin lukuihin. Tulot- ja menot on arvioitava mahdollisimman realistisesti peilaten edellisiin toteumiin ja tulevan vuoden kehitykseen niin, että vältetään sekä ali- että ylibudjetointi. Erityisesti uuden kuntastrategian osalta on arvioitava resurssien jakautuminen toimielimen alaisessa toiminnassa sekä kuvata tulokorttien tavoitteilla ja määrärahoihin tehdyillä jaoilla, miten toiminta saadaan vastaamaan strategian tahtotilan mukaista toimintaa taloussuunnittelukaudella kunnanhallituksen antaman kehityksen puitteissa.

Talousarviokehityksessä on henkilöstökulujen osalta huomioitu kesäkuun kunta-alan palkkatarkaisu talousarviovuodelle ja suunnitelmavuosille. On arvioitu, että kolmen vuoden sopimuskaudella työvoimakustannukset nousevat korkoa korolle laskien keskimäärin 8,79 prosenttia. Vuonna 2022 kustannukset nousevat keskimäärin 1,76 prosenttia euroa. Vuonna 2023 nousua on vähintään keskimäärin 3,05 prosenttia ja vuonna 2024 vähintään keskimäärin 3,11 prosenttia.

VIHDIN VESI

Vihdin vesihuoltolaitos toimii kirjanpidollisesti eriyttynä taseyksikkönä. Sitovina erinä vuonna 2023 ovat peruspääoman korko, joka euromääräisenä on 393 000 euroa ja ylijäämätavoite vähintään 400 000 euroa

4 TALOUSARVIOTIETOJEN SYÖTTÄMINEN

Euromääräiset käyttötalouden ja investointien talousarvioehdotukset syötetään tietokantaan budjetointiohjelmaa käyttäen **21.6.–5.10.2022**. Tiedot tulee syöttää vuosille 2023-2025 ja investointien osalta vuosille 2023-2027. Palvelukeskukset toimittavat listan käyttöoikeuksia tarvitsevista ihmisistä talouspalvelun sähköpostiosoitteeseen sekä avattavista uusista

laskentatunnisteista vuodelle 2023 (esimerkiksi uudet investointikohteet). Ohjelman käyttöopastusta saa tarvittaessa talouspalveluista.

Budjetoinnin tukena on suositeltavaa käyttää aiempien vuosien tilitasolla olevia toteumatietoja, jotka ovat saatavissa kunnan intranetistä löytyvästä TANE-ohjelmasta. TANE-sovelluksen kautta on mahdollista hyödyntää vuosien 2017–2022 tilitetietoja. Budjetointia tehtäessä tulee huomioida myös tiedossa olevat toimintaan kohdistuvat muutokset vuonna 2023, kustannustason muutos sekä mahdolliset muutokset kuntalaisille tuotettavissa palvelumäärissä. Budjetointiohjelmaan laadittava vuoden 2023 talousarvioehdotus ei saa ylittää kunnanhallituksen antamaa vuoden 2023 talousarvioraamia toimintakatteen osalta. Mikäli talousarvioraamista poiketaan, toimielimen on laadittava siitä kirjallinen selvitys kunnanhallitukselle talousarvioesityksessään.

LISÄTIEDOT

Lisätietoja tarvittaessa antaa talousjohtaja Jere Laine sekä talousyksikön talousasiantuntijat